

Stručni rad

UDK 821:163.4.09-1

Sofija KALEZIĆ (Podgorica)

Fakultet za crnogorski jezik i književnost – Cetinje

pgstudio@t-com.me

MIKROKOSMIČKI SVIJET SIMBOLA U POEZIJI DANILA LOMPARA

*Jedan sam od rijetkih
koji znaju da nisu
dugog vijeka...
Za mene je ljubav
i poezija
ista rijeka.
Vjerujem u Čovjeka
koji od čitanja –
samoće
mač mudrosti kuje,
a ljude usrećuje
jer gnijev nam
patnju produbljuje...*

*„Šekspirov predsmrtni monolog“,
Danilo Lompar*

Danas široko shvaćen pojam *savremene poezije*, koliko god se ona opirala svakom definisanju, određuju nasljeđe i tradicija, ali i svijest, kultura i idejna opredjeljenja nove generacije. Ta pjesnička generacija, u koju spada i crnogorski pjesnik Danilo Lompar, u književnosti nalazi mogućnost izricanja sebe i vlastitih estetskih ideala, često pobunom i nepristajanjem na postojeće, odbacivanjem naslijeđenog i težnjom ka radikalnom zaokretu.

Zato je savremena poezija po svojoj prirodi nejedinstvena, jer je sačinjena od različitih poetskih orijentacija, ali i pjesničkih individua. Ona je avangardna, u znaku borbi za inovantne oblike, eksperimentalna istraživanja, za nov umjetnički duh i način izražavanja, originalnost i novitete, pri čemu dolazi do negacije prethodnih poetika i književnih struja, ali i do njihovog međusobnog ukrštanja.

Danilo Lompar rođen je 1978. godine na Cetinju. Objavljivao je poeziju u mnogim časopisima, a najznačajniji su *Ars (časopis za književnost, kulturu i društvena pitanja)*, kao i časopisi *Quest* i *Fokalizator*. Predstavljen je svojom biografijom, pjesmama i recenzijama kritičara na internet sajtovima „Ars Poetica“ i „Diogen“, *Pro Kultura Magazin* (i na engleskom jeziku) kao i u Diogenovom časopisu *Godišnjaku*. Zastupljen je u izboru savremene poezije u Crnoj Gori („Fluid“ Juventas – Plima 2006) s još devet mladih pjesnika i izboru savremene poezije devedesetih – Biblion, CDNK, Podgorica, 2006). Objavljen mu je i CD poezije „Dok sanjah o tebi Ana Marija“ (Montenegrin Universal Theatre – Podgorica, 2007). Četrnaest pjesama, od kojih je većina prevedena u slovenačkom časopisu *Dialogi*, izabrane su iz gotovo svih njegovih knjiga, u interpretaciji crnogorskog glumca Slobodana Marunovića i muzičke pratnje poznatih crnogorskih muzičara (profesora gitare) Srđana Bulatovića i Darka Nikčevića.

Učesnik je značajnih festivala poezije. Zastupljen je u knjizi na engleskom jeziku s učesnicima iz devetnaest zemalja Internacionalnog festivala poezije u Sarajevu u izdanju magazina *Diogen pro kultur i Sarajevske zime* 2012. Živi u Podgorici. Član je Crnogorskog PEN Centra, Crnogorskog društva nezavisnih književnika i Mediteranskog kulturnog centra Crne Gore.

Objavio je zbirke poezije: *Dukljanski dvori i andeosko lice bogova* (1997), *Mistična tišina bitisanja* (1998), *Tragovi ruža* (1999), *Svjedočenje noći* (2000), *Dodir bezmjerja* (2001), *Umaknuti bezdanu* (izbor, 2003), *Biblijska tuga* (2004), *Tako su mislili pjesnici* (2006, drugo izdanje 2008), *Neizlječivost sanjara* (2008), *Rekvijem za trag* (2009), *Pjesme bunta* (2009), *Ritualni ljubavi* (2011), *Pobuna pjesmom – zaziv bistre duše* (2011), *Lavirinti vremena i biblioteke* (2013), *Plavo bezmjerje pobune* (2015), *Sumnjajući (s)tvoriše ljepotu* (2015), *Proviđenja* (2015), *Obasjani put* (2017), *Vanvremeni sjaj* (2017), *Poezija te ne dâ* (2018), *Tišina razotkrivanja / Plamen opstanka* (2021), *Sasječeni u grijehu* (2022) i *Obnavljanje duše – Dragocjeni plod* (2023).

Lomparova 23. po redu zbirka poezije, izbor simbolično nazvan *Obnavljanje duše – Dragocjeni plod* (Cetinje, 2023), predstavlja otvoren lirski sistem, podložan raznovrsnim uticajima i promjenama koje donosi uzburkano i nepredvidljivo vrijeme i društvo u kojem živimo, ali i imamentna logika i unutrašnji impuls lirskog subjekta da stvori i osmisli vlastiti mikrokosmos. S ovakvim vidom poetskog izražavanja, kakav predstavljaju pjesme u ovom izboru: *Šekspirov predsmrtni monolog*, *Pjesnik sanja da svi žive pjesmu*, *Proviđenja*, *Hram vaznesenja*, *Tako su mislili pjesnici*, *Dodir bezmjerja*, *Lavirinti vremena i biblioteke*, *Dok čekasmo* itd., nastavlja se intelektualizacija crnogorske moderne poezije i njeno osmišljavanje u slobodnoj emociji, metafori i simbolu.

Modernost ove poetske zbirke u vizuelnom smislu približava nam i njena naslovnica, osmišljena na osnovu slike jednog od najpoznatijih savremenih crnogorskih slikara Dimitrija Popovića – „Magdalena“, koja je nastala putem kombinovane likovne tehnike.

Danilo Lompar, oslobođen svakog dogmatizma u stvaranju, pod uticajem francuskih i ruskih simbolista (Mallarmé, Valéry, Aleksandar Blok), ispoljava poklonički odnos prema simbolima koji pjesmu čine zatvorenijom, s tim što odbacuje idealizam i mistiku simbolističke poetike. Za njega simbol postaje oslonac pjevanja jer on posjeduje moć kondenzovanja stvarnosti u prostoru i vremenu u ono što je esencijalno. Poetiku neosimbolizma odlikuje osobenost kojom poezija postaje manje okrenuta ka spoljašnjem svijetu, a više usmjerena na unutrašnja psihološka stanja i duhovna dešavanja, izražavajući se putem metafora i simbola.

Neosimbolisti naglašavaju dimenziju trenutka i jedinstvo čovječanstva (Branko Miljković u srpskoj i Blažo Šćepanović u crnogorskoj književnosti). U neosimbolizmu možemo naići na sintezu realizma i modernizma, za šta nam kao primjer mogu poslužiti Lomparove pjesme u ovom izboru: *Poezija nikad neće umrijeti* (koju je posvetio B. Miljkoviću), *Opčinjenost imaginacijom*, *Jezik uzrok postojanja*, *Pozitivna apokalipsa*, *Biblijska tuga*, *Put u sjećanje*, *Primamljiva nedokučivost*, *Molitva ustrajavanja za buđenje Čovjeka* itd. Stihovi pjesme *Zaziv bistre duše* „bole“ od istinitosti:

Poezijo –
Čarolijo
više te niko ne čita
za pamet vezuju „prizemljenost“.

Meni se i noćas
među zvijezde skita
(s Tobom
ne priznajem usamljenost
i prolaznost).

Poezijo – čarolijo
strah me je zemlje
u kojoj narod za Tebe ne pita.

Kao moto date pjesme, Lompar se poslužio Miljkovićevim stihom: „Čovječe tajno, feniks je jedina istinska ptica“. Ono što ga takođe povezuje s poetikom Branka Miljkovića jeste tendencija ka mitskom i kulturi kojoj pje-

snik pripada da bi izrazio tamnu, ponornu stranu postojanja, koristeći zaumni, alegorični jezik koji možda nekad i sasvim ne razumijemo, ali ga zato odlično čujemo, način poetskog govora koji izražava nešto što se više osjeća i sluti, nego zna.

Takođe, Lomparov poetski stil blizak je signalizmu kao vidu avangardnog pjesništva, čiji je zagovornik jedan od najznačajnijih crnogorskih nadrealista i modernista, bjelopoljski književnik Risto Ratković. Ovaj jedinstveni oblik avangardnog pjesničkog stvaranja potiče od riječi *signum* – znak i časopisa *Signal* (1970). Porijeklo signalističke poezije treba tražiti još u ranim razdobljima, posebno u pjesništvu Gijoma Apolinera, koji od riječi, stihova i slogova pravi pjesme-crteže, objedinjujući tako verbalno (jezičko) i likovno. Ova poezija, najavangardnija od svih poetskih modela, nastala je iz suprotstavljanja tradicionalizmu, pobune protiv već istrošenog poslijeratnog avangardizma, iz otpora prema neosimbolizmu i namjere da se pjesnički poveže s egzaktnim naukama.

U Lomparovim pjesmama iz drugog dijela njegovog poetskog izbora: *Obnavljanje duše – Ostala bi samo bjelina da sve nije bilo tako nesavršeno, Nužnost iskaza, Ali Tebe neću pustiti, Sumnjajući stvoriše ljepotu, Znakovi, Umaknuti bezdanu, A ne mogu da ćutim* itd., možemo prepoznati glas tradicionalnog pjevanja, udružen s osobenim emotivnim glasom stvaraoca koji želi da „razbije“ otuđenost poezije od čovjeka. Namjera lirskog subjekta je da bude rasprican, duhovit, imaginativan, izrazito senzibilan i misaon.

U rjeđem broju slučajeva njegovo raspoloženje je deziluzionističko i depresivno, predstavljajući izraz nemoći ili prkosa, razočaranja zašto u svijetu koji ga okružuje ništa važno i presudno nije u stanju da promijeni. Jedna od najemocijelnije napisanih pjesama u ovoj knjizi zove se *Uzalud krik* i posvećena je uspomeni na tragično nastradalu djevojčicu koja je oteta, silovana i ubijena – Tijanu Jurić.

Današnja crnogorska poezija je u znaku heterogenosti; ona je i patriot-ska, i socijalna, i crnohumorna i intelektualna, fantastička i stvarnosna, sva u znaku nekog novog realizma, bliskog objektivnoj slici svijeta. U tom pogledu djeluje nam da je razlika između nekada strogo ustanovljenih književnih žanrova sve „tanja“ jer često u savremenoj literaturi nailazimo na poetizaciju proze, prozaizaciju poezije (koju sriječemo u poeziji Danila Lompara), a oba žanra „začinjena“ jakim dramskim elementima i efektima.

Osim pjesnika srpske avangardne i neosimbolističke poezije (Branko Miljković, Vasko Popa i Momčilo Nastasijević), primjećujemo i liniju zapadnoevropskog i američkog pjesništva, tj. oponašanja vladajućih trendova u tim pjesništvima, kojoj ona inklinira: Volt Vitmen, eseista i novinar, jedan od najuticajnijih američkih pjesnika, kojeg mnogi smatraju začetnikom slobod-

nog stiha u američkoj poeziji, Džek Keruak i kompletna bit generacija, Čarls Bukovski – američki pjesnik, pripovjedač i romansijer, koji se smatra jednim od najuticajnijih pisaca bitničke generacije (engl. *beat generation*), upamćen po svom eksplicitnom, sirovom, ponekad čak vulgarnom književnom izrazu. Od italijanskih pjesnika, po sažetosti i estetici Lomparu je najbliži Đuzepe Ungareti. Jedan od najpoznatijih grčkih pjesnika novije generacije Konstantin Kavafis takođe je na njegovo stvaralaštvo ostavio poseban utisak.

Od moralnog zakona kojim poetski izbor *Obnavljanje duše – Drago-cjeni plod* „provijava“, veća je samo milost lirskog subjekta za Čovjeka, a njegov odnos prema Bogu, grijehu i često neveseloj stvarnosti može biti predmet zasebne studije.